

SKOLEMATERIALE

PSYCHO MACHIA

DE 7 DØDSSYNDER

**PROVOKERENDE, MORSOM OG
VEDKOMMENDE DANSEFORESTILLING -
7 MÆND PÅ SCENEN - LIVE MUSIK**

aabendans
ROSKILDE

2

SKOLEMATERIALE TIL PSYCHOMACHIA DE 7 DØDSYNDER

Indhold

Rikke Rottensten: Dødssynderne i historisk perspektiv

Thomas Eisenhardt: De 7 dødssynder stammer fra en danseforestilling

Thomas Eisenhardt: Synderne og deres negationer

Blå bog for Prudentius

Jan Lindhardt: Synden har forladt verden, Kristeligt Dagblad, 1995

Forslag til opgaver og øvelser med udgangspunkt i dødssynderne

Skolematerialet udgives i forbindelse med forestillingen “Psychomachia - de syv dødssynder” af Åben Dans, egnsteater i Roskilde.

Materialet er rettet mod folkeskolens ældste klasser, men også gymnasiet, HF og VUC kan bruge teksterne i fagene dansk, kristendom, religion, filosofi, historie, idræt samt kreative fag som billedkunst og drama.

Materialet består af tekster om de syv dødssynder set i historisk og religiøst perspektiv og som udgangspunkt for forestillingen “Psychomachia”. Det er suppleret med en række forslag til opgaver, som lærerne frit kan vælge imellem i undervisningen. Opgaverne er både kreative, analytiske og personlige og tager så vidt muligt hensyn til de forskellige fagkombinationer, skolematerialet kan inddrages i.

Formålet med materialet er:

- At få eleverne til at forholde sig til de syv dødssynder som et menneskeligt, eksistentielt faktum, de også selv bærer i sig.

- At få dem til at forholde sig til hvad disse dødssynder betyder for samfundet og dets udvikling?

- At give eleverne et historisk perspektiv på dødssynderne, og samtidig gøre dem bevidste om syndernes indflydelse på deres eget liv og samfundet i dag.

De syv dødssynder er som begreb konstant aktuelt og brugt i både kunsten og kommercielt, som da Frisko for nogle år siden lancerede syv is opkaldt efter hver en dødssynd. Overordnet vil skolematerialet have eleverne til at diskutere og reflektere over dødssynderne som et eksistentielt, menneskeligt faktum i deres egen virkelighed. Og ud fra det forholde sig til, om dødssynderne stadig er dødssynder eller om den fare, man mente, de repræsenterede før i tiden, ikke i samme grad udgør en trussel mod fællesskabet og samfundet i dag?

Eleverne skal gennem forestilling, og hjulpet på vej af materialet, blive bevidste om, hvad lasterne/synderne betyder for dem og samfundet. Godt eller skidt? Det er diskussionen – og materialet skal ikke give et svar!

KOLOFON

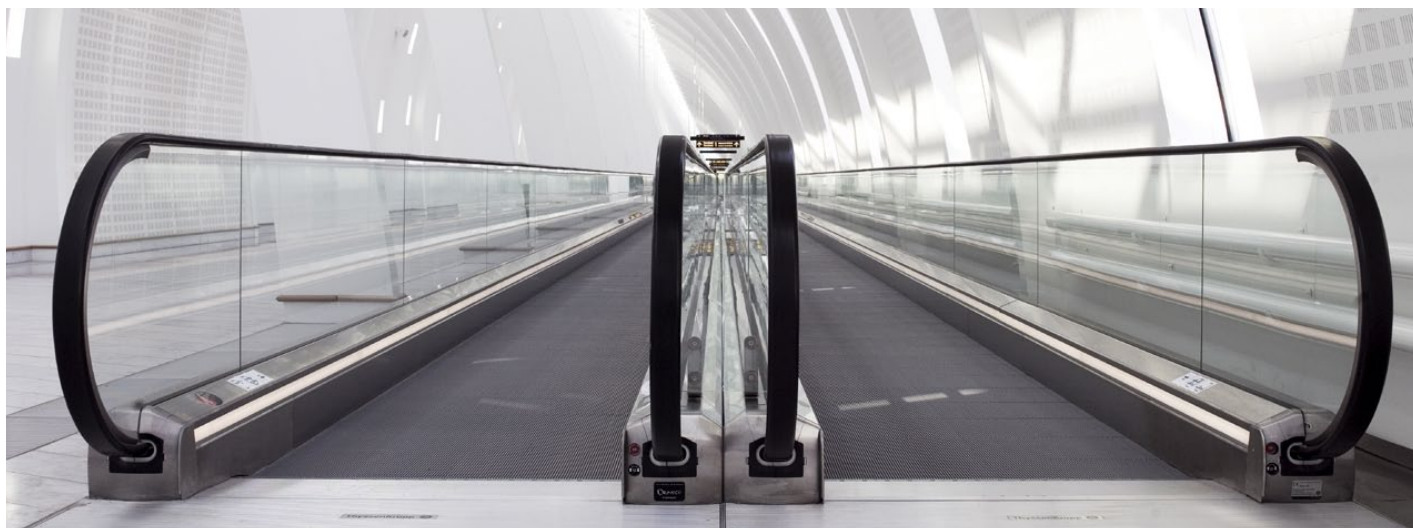
**TURNERER I DANMARK I MARTS 2009 OG
SPILLER I HAL 9, MUSICON I ROSKILDE 6. – 16. MAJ.
SKOLEFORESTILLINGER D. 11 OG 13. MAJ, KL 10.**

Udgivet af: Åben Dans – Egnsteater i Roskilde
Rabalderstræde 1
4000 Roskilde
Tel: 3582 0610
www.aabendans.dk

Redaktør: KulturDoktor ved Rikke Rottensten
Grafik: Thomas Nolfi
Fotograf: Kira Krøis Ursem: billedserie ”De syv dødssynder”
Forsidefoto: Per Morten Abrahamsen
”Psychomachia – de syv dødssynder”
Medvirkende:
Koreografi og iscenesættelse: Thomas Eisenhardt
Komponister og Livemusik: Thomas Agergaard og P.O. Jørgens
Koreografi og dans: Ole Birger Hansen, Vidar Hansen, Jean-Hugues
Miredin, Thomas Nørskov og Jannik Elkær Nielsen

DØDSSYNDERNE I HISTORISK PERSPEKTIV

AF RIKKE ROTTENSTEN

Dovenskab af Kira Krøis Ursem

Ordet synd er i dag svært for de fleste at forholde sig til. Det at skulle se sig selv som en synder, der skal angre, vækker en skepsis i de fleste moderne mennesker. At der ligefrem skulle være synder, der til og med er dødssynder, er ikke nemmere at forstå.

De syv dødssynder er da heller ikke af vor tid, men har tværtimod en historie, der går så langt tilbage som til omkring år 100 i Ægypten. I de tidligste definitioner af synder og dødssynder, tænkte man på synden som noget, der kom udefra og nærmest angreb mennesket. Man mente rent faktisk, at der blev kæmpet en direkte kamp i menneskets indre mellem det gode og det onde.

Men ikke alle synder var lige slemme. Ifølge kirkefaderen Tertullian (106-220) var der tale om tilgivelige synder og så de væsentligt værre dødssynder. De var handlingerne, mente Tertullian, som et menneske begik med overlæg, selv om det vidste, at det var imod Guds lov.

På tryk havde man dog kun de dødssynder, der var nedskrevet som retningslinier til munkene i de tidlige klostresamfund. Grupper af kristne eneboer var nemlig omkring Tertullian søgt ud i den ægyptiske ørken, hvor de blev hellige mænd. Men i alle samfund er der

brug for retningslinier for medlemmernes opførelse, og det samme gjaldt her. Derfor blev der lavet en åndelig vejledning for munkene, som betød at de dels var i stand til at leve sammen i harmoni i klostrene, dels frisatte dem til helt og fuldt at koncentrere sig om Gud. For tanken, ånden, var det vigtigste for munkene og for klostrene, derfor gjaldt det selvfølgelig for dem om at bekæmpe alt hvad der bare kortvarigt kunne fjerne munkenes fokus fra det egentlige: Gud.

4

Blandt de dødelige laster - men altså ikke synder - var én mere end hvad der senere blev til dødssynderne. Det var tungsindighed, ligesom misundelse ikke var med som last dengang men var erstattet af "sørgmodighed". Logisk nok, fordi misundelse kræver en større grad af

materiel velstand end hvad munkene selvsagt besad dengang.

De otte laster skulle bekæmpes af munkene fordi de netop kom imellem dem og Gud, i og med de fjernede deres koncentration om bønnen og det religiøse liv.

Det er her "Tungsindigheden" især kommer ind i billedet, for den kom til munkene i middagsheden, hvor de blev lede og kede af det til tider hårde liv i klostrene og i deres melankoli kunne henfalde i drømme, ikke

om Gud, men om et liv udenfor klostret der måske var lettere og mere muntert. Hvilket selvfølgelig kunne være fatalt for klostresamfundene, og derfor måtte bekæmpes hos munkene. Siden er den gledet ud af de rækken af dødssynder, men er dog med i "Psychomachia - de syv dødssynder", for i en tid, hvor flere og flere diagnosticeres med depression og får lykkepiller, er den igen blevet aktuel.

Udenfor klostrene var man tidligere mere interesseret i de farlige synder, dødssynderne, som kunne vælte samfund og være til virkelig skade for andre mennesker og fællesskabet. Pave Gregor den Store (540-604) formidlede for alvor meningen med de dødelige laster og fordømmelsen af dem blandt den almindelige befolkning, og han lavede derfor en ny liste over de syv laster, som er den der for alvor ligger til grund for de syv dødssynder.

Dødssynder lever herfra videre igennem århundreder og over hele verden, men det bliver især i middelalderen, at tanken om de syv dødssynder vinder terræn. Det er fordi de på det tidspunkt er helt centrale for opretholdelsen af samfundet. De styrker samfundet, styrer folk og gør deres opførsel mere nyttig for samfundet og det fælles bedste.

Derfor er dødssynderne også meget klart synder, som nok vedrører den enkelte og stammer fra den enkelte, men som alle vil påvirke omverdenen og fællesskabet i negativ og problematisk grad, hvis de får lov at udfolde sig frit. Hvis et menneske er dovent for eksempel, vil det påvirke det samfund, personen lever i, fordi der er opgaver,

der ikke bliver løst, eller de andre får alt for meget arbejde at se til, hvis tingene skal løbe rundt. Ligesom frådseri også er på andres bekostning, og i middelalderen og i mange hundrede år frem ville være

5

direkte fatal for andre, fordi den enkelte i så fald ville mæske sig og berige sig så andre ikke ville have mad, tøj eller bolig - og måske til og med gå under på grund af andres frådseri. Selv i dag er der sager, hvor et enkelt menneskes frådseri med penge eller andres midler har store konsekvenser for andre.

I middelalderen bliver De syv dødssynder definitivt revet fri fra kirken og glider istedet ind i hverdagen, kunsten og den daglige kultur i middelalderen. De er ikke længere bundet til religionen og afgrænset til troende mennesker, men noget alle skal undertrykke i sig selv.

Det er også derfor de syv middelalderligt bestemte dødsynder: hovmod, frådseri, utugt, gerrighed, vrede, misundelse og dovenskab lever videre den dag i dag i mange forskellige, kirkelige og religiøse sammenhænge, også selv om de ellers er nok så uenige om hvordan religionen skal fortolkes og udleveres på mange andre punkter.

I dag? Hvordan er det fat med dødssynderne i dag? Det er bl.a. det, dette skolemateriale vil have eleverne til selv at forholde sig til. Tidligere biskop Jan Lindhardt mener i sin bog om de syv dødssynder fra 2001, at de i dag snarere er kardinaldyder end dødssynder. At samfundet har udviklet sig i den retning man i middelalderen netop ville forhindre ved at tæmme folk med de syv dødelige synder, så vi i dag er så individualiserede og har vores egen ret og behov i fokus hele tiden, at vi snarere mener, vi har ret til at frådse med penge og mad, til at ligge på sofaen og se tv, hvis vi ikke gider lave noget, fremfor at tage os sammen og tænke på det store fælles vel.

Er det sandt? Eller ser vi stadig på om ikke alle, så nogle af de syv dødssynder som synder eller i hvert fald laster, man skal bekæmpe i sig selv og også i andre, hvis de kommer for meget op til overfladen?

Selv i dag er der sager, hvor et enkelt menneskes frådseri med penge eller andres midler har store konsekvenser for andre.

DE 7 DØDSSYNDER STAMMER FRA EN DANSEFORESTILLING!

AF KOREOGRAF THOMAS EISENHARDT

Ca. 300 år efter Kristi fødsel skrev den Romerske digter Prudentius et digt der var tænkt som en drejebog til en danseforestilling. Det hed 'Psychomachia' der betyder 'Kampen om sindet'. Stykket blev sikkert aldrig opført. Det bliver det nu ca. 1.700 år senere – men i en mere moderne udgave.

I 'Psychomachia' tog Prudentius udgangspunkt i en gammel jødisk tradition med at lave rækker af menneskets god og dårlige tilbøjeligheder. Der var dengang ikke tale om 'Synder' men derimod om 'laster' og 'dyder'. I danseforestillingen skulle 7 onde dødelige laster efter tur slås mod de 7 gode dyder og hver kamp endte med at det gode vandt og det onde lå rallende tilbage på scenen. Det er jo meget yndigt alt sammen, men sådan

går det ikke altid i virkeligheden. Her 1.700 år efter slås mennesker i hvert fald lige så meget, som de altid har gjort. Hvis jeg skulle opføre stykket, måtte jeg altså tænke det på en anden måde.

Synd eller last

Efter Prudentius' digt tog nogle kristne munkeordner ideen til sig med at beskrive menneskets sind ud fra laster og dyder. Forskellige munkeordner havde forskellige lister med 7 eller 8 begreber. På et tidspunkt blev ordet 'last' enten fejloversat eller forbedret til ordet 'synd'. I middelalderen gled dyderne ud af kirken og tilbage havde vi De 7 Dødssynder.

Der er stor forskel på en synd og en last. En synd er noget du aldrig må gøre. Vrede er en af de 7 dødssynder. Men det er noget vrøvl at du aldrig må være vred. Du kan ikke undgå at blive vred og det kan også være rigtigt hvis det sker på den rigtige måde på det rigtige tidspunkt.

7

En last er derimod mere at sammenligne med en vane. Hvis du har en vane for altid at være vred og du ikke kan kontrollerer din vrede, så kan det i sidste ende føre til døden. Enten ved at du slår et andet menneske eller dig selv ihjel.

Da jeg skulle lave danseforestillingen gav det derfor mere mening at bruge om oprindelige 'dødelig laster' end de senere 'dødssynder'.

Det gode og det onde

I det oprindelige digt kæmpede det gode mod det onde og vandt. Men som sagt, er det ikke altid sådan det går. Derfor tænkte jeg på, om de dødelige laster ikke havde en modsætning der var lige så dødelig? Hvis man for eksempel har været meget vred ender det tit med at man bliver helt udmattet og ude af stand til at gøre noget som helst. Man bliver 'apatisk' – handlingslammet.

Hvis man har en vane med altid at være apatisk kan det også i sidste ende føre til døden. Hvis der ikke var nogen der og tog sig af dig ville du simpelthen sygne hen og blive trampet ned.

Det handler derfor ikke om det godes kamp mod det onde i menneskesindet, men derimod om at holde en fornuftig balance mellem de modsatrettede kræfter i ens eget sind.

THOMAS EISENHARDT:

DØDSSYNDERNE OG DERES NEGATIONER

Thomas Eisenhardt sætter i forestillingen 'Psychomachia – de 7 dødssynder' synderne i relief. Han kalder de syv dødssynder for dødelige laster. Laster man kan dø af eller slå ihjel med, hvis man ikke kan styre dem. Men han stiller dem også op mod deres negationer. Eisenhardt påstår, at disse negationer eller modsætninger er ligeså stor en last som de oprindelige syv. Og at dyden, menneskes opgave, er at finde den rigtige balance imellem polerne.

I forestillingen er der en "oversynd", som er den synd, der bringer de syv andre i spil. Det er synden "Hovmod" og dens negation "selvforagt". For når man gør sig selv enten mere værd end man er eller mindre værd, begynder ubalancen i den enkelte selv, som omverdenen vil reagere på.

De dødelige laster

HOVMOD

'jeg er den bedste'

FRÅDSERI

- kroppen svulmer op

DOVENSKAB

- for lidt aktivitet

GERRIGHED

- samler

LIDERLIGHED

- kroppens væsker flyder over

MISUNDELSE

- 'jeg vil have dit'

TUNGSIND

- kun den indre følelse

VREDE

- ilden er ude af kontrol

Balancen

YDMYGHED

MÅDEHOLD

PARATHED

GAVMILDHED

NATURLIG DRIFT

TILFREDSHED

LIVSGLÆDE

MEDFØLELSE

De dødelige modsætninger

SELVFORAGT

'jeg er den værste'

PURITANISME

- kroppen forsvinder

RASTLØSHED

- for meget aktivitet

ØDSELHED

- spreder

FORSAGELSE

- kroppen udtørre og stivner

PERSONDYRKELSE

- 'jeg vil være som dig'

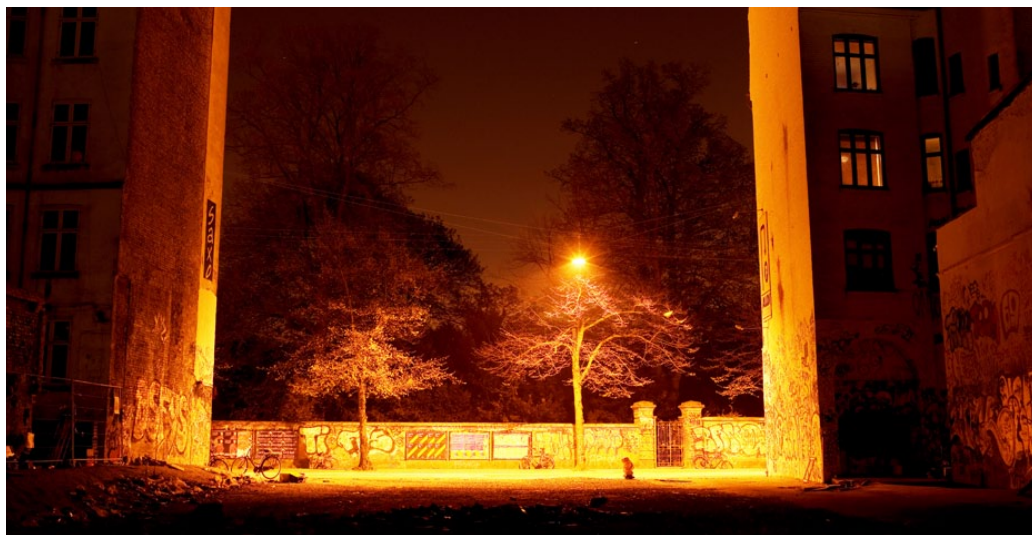
OVERFLADISKHED

- kun den ydre form

APATI

- ilden er slukket

BLÅ BOG FOR **AURELIUS PRUDENTIUS**

Vrede af Kira Krøis Ursem

9

Født 348, sandsynligvis død 413. Prudentius var født i Nordspanien, som dengang lå ind under Rom. Han kom fra en fin kristen familie og fik en god uddannelse som jurist og arbejdede indenfor retsvæsenet. Da han trak sig tilbage fra arbejdslivet blev han fuldstændig asketisk og afholdende overfor mange fødevarer, blandt andet kød for helt og fuldt at kunne hellige sig det at skrive digte. "Psychomachia" er hans fjerde værk og det første eksempel i den vestlige verden på et såkaldt

allegorisk digt - altså et digt, hvor man omskriver eller skjuler den tematik, man egentlig vil skrive om, og selv lader læserne tolke meningen og tanken bag digtet. Her handler det om, at Prudentius vil sætte fokus på konflikten mellem kristendom og hedenskab gennem de syv dødssynder. Digtet kommer til at række langt ud over Prudentius' egen levetid og får især stor betydning i middelalderen, også for den tids digtere.

CITATER OM DE SYV DØDSSYNDER:

10

HOVMOD

Jeg vil ikke høre, hvad folk siger bag min ryg. Det gør mig alt for selvglad.

Forfatteren Oscar Wilde

- Det er pandekager med is, siger mor.
- Har du ikke fået det før? spørger jeg.
- Vi plejer ikke at få noget ovenpå, siger hun og kigger genert ned i tallerkenen. Og så må jeg grine.
- "Ovenpå", siger jeg. - Mener du til dessert?

Jeg ved udmærket, hvad hun mener, for på sønderjysk hedder dessert ovenpå - men ikke længere hos os, for nu er vores far én af spidserne i byen, og så har visse ting fået nye navne.

fra "Kunsten af græde i kor" af Erling Jepsen

Hej Martin X. du var totalt go til koncerten på rådhuspladsen, hvis du læser det her så skriv til mig. :) du stod og sang og kiggede mig lige ind i øjnene jeg stod helt oppe foran jeg havde en hvid dunjakke på og sorte vanter. Mit hår var sat op i en knold :) skriv Please. Pige på spottingyou.dk til X Factor Martin efter hans koncert for 50.000 fremmødte på Rådhuspladsen.

Jeg er en af de få entertainere, der tilfører skønhed gennem mit arbejde. Jeg er en meget, meget attraktiv kvinde. Og folk elsker at være sammen med mig, også hvis de ikke taler mit sprog. Det er fordi, jeg indeholder en fantastisk indre skønhed.

siger entertaineren Dame Edna til Berlingske Tidende 18. januar 2009.

VREDE

Jeg købte for 14 dage siden et par bukser og en jakke, som kostede 2.250 kroner. Da jeg kom forbi butikken for en uge siden, havde de startet deres udsalg, og bukkesættet var nedsat til 1.650 kroner. Det blev jeg godt sur over. Jeg havde ikke engang nået at få det på.

Læserbrev i Femina, 20. november 2008

Talrige vidner fortalte retten om Bokse-Jørgens mange voldelige overgreb på kæresten. Nævningene fandt det bevist, at han havde slået Charlotte i hovedet med et stumpt våben og stukket hende med en kniv i halsen. Han fik seks års fængsel for den dødelige vold plus et ekstra år for at have udvist særlig kynisme.

Artikel om Charlotte der er tævet ihjel af sin kæreste, Ude & Hjemme 22. oktober 2008.

Og din lejlighed er lidt brændt ned,
din Fiat er solgt til skrot

Dit tøj er spredt ud over Vesterbro,
men din kat den har det godt

Og din x-box er måske lidt våd
og står et sted på Enghavevej

Hva' så? er vi så enige om at det
var sidste gang du fucked' med mig
fra "Malene" af og med Sys Bjerre

Liderlighed af Kira Krøis Ursem

GRÅDIGHED

Anskaffelsen af det, man længes efter, er altså ikke automatisk 'nok'. Det er blot det ene objekt, der fylder opmærksomheden nu og her, og når det så er krydset af på anskaffelseslisten, får man udsigt til alle de andre dejligheder, verden har at byde på, og som så bliver mål for ens drømme. For min datters vedkommende betyder det, at hun med tiden vil plage om et nyt nintendospil, selv om hun ikke blev snydt til jul. Malene Lei Raben i Politiken 3. januar 2009

Jeg vil bare have noget!
Lille pige til sin mor i et supermarked

Så selv om der er røde levertal, så håber jeg da, krisen kradser mest i hele den der overflod og lev-i-1.-0-0-0-år-helsebølge. Nej, lev hellere jeres egen indbildske alder ud. Nu. Lad der komme nye seje kids og giv de gamle styrke til at vise dem, at hey, vi har set det hele før, men vi er sultne - som aldrig før. Dj Djurna Barnes' nytårstale i Politiken den 2. januar 2009.

Lev spartansk - det er smart...

Hvis du gerne vil være én, der ikke er mange af her-hjemme, skal du tilslutte dig den ny trend, som er ved at tegne sig "over there". Du skal blive "freegan". Freegan'erne gør op med overflod og vellevned, spartansk er mantraet, og de går ikke af vejen for at spise, hvad de finder af levninger rundt omkring i skraldespande. Velbekomme!

Note i Femina, 8. januar 2009.

TUNGSIND

Netop i år kan der være mange, som bekymrer sig for, hvad det nye år vil bringe. Overalt tales og skrives der alvorsfuldt om verdensøkonomien, der er ved at tabe pusten, og vi kan frygte, at vi også kommer til at mærke det i vores dagligdag. Mange vil naturligt være bekymrede for deres arbejde, og om det bliver sværere at få familiens økonomi til at hænge sammen.

Vi har længe vænnet os til, at alt gik bedre og bedre, at morgendagen tegnede stadig lysere. Nu males der med mørkere farver;

Dronning Margrethe II i sin nytårstale 2008

Jeg er mor til en herlig pige, der lige er fyldt 13 år. Normalt altid glad og aktiv. Men inden for de sidste måneder har hun indimellem virket lidt indadvendt og meget tænksum. Jeg har spurgt ind til, hvad hun spekulerer på, og hun har svaret: "jeg er bange for at dø!".

Læserbrev i Femina 30. oktober 2008.

GERRIGHED

... farmand, som har en forkærlighed for ting, der er på udsalg.

- Derfor skiftede vi et år til jul alle gavemærkerne på hans pakker ud med gule udsalgsmærkater. Han troede, at vi havde købt alle hans gaver på tilbud. Om det var derfor, han blev så glad for dem, ved jeg ikke, men tilfældigvis var det lige, hvad han havde ønsket sig.

Tv-fotograf Solveig Lydiksen om at give gaver i Femina 11. december 2008.

DOVENSKAB

Dovenskab er Guds gave. Den skal bare administreres.
Historiker og forfatter Palle Lauring

MISUNDELSE

Natascha fortalte om sin nye lejlighed. Hvorfor er det ikke mig, der har taglejlighed med udsigt til Kongens Have og helt, helt uproblematisk forhold til gift, 51-årig elsker i Bruxelles?

August 1999 i "Nynnes dagbog" af Henriette Lind, Lotte Thorsen og Anette Vestergaard

Vi fik masser af opmærksomhed, men havde svært ved at sælge tøjet, for mænd ønsker ikke at skille sig ud fra mængden. Mænd vil helst være anonyme, og det er egentlig lidt sært.

Kreativ direktør Keld Mikkelsen fra Day i Euroman januar 2009.

Fråseri af Kira Krøis Ursem

Der er mange forskellige årsager til, hvorfor vi føler, vi har brug for idoler. Men i bund og grund tror jeg, det handler om, at man gerne vil leve sit liv gennem andre. man har ikke lyst til at tage ansvar for sit eget liv, og så vil man gerne "nasse" lidt på en anden, der har succes. Henrik Højholdt Mikkelsen, der har skrevet "Idoler og idoldyrkelse" i Berlingske Tidende.

LIDERLIGHED

Snaver en del med Jackie Navarro, som jeg plejer, hihi, men er så stiv, at jeg ikke aner, hvordan jeg kom hjem.

Partyblondinen Susan K fra "Paradise Hotel" i sin ugedagbog i Se & Hør. uge 1 2009

Et chastity ball er et bal, fædre bringer deres unge døtre til - nogle er blot seks år gamle. Pigerne klædes i hvide kjoler (uskyldens farve) og ved ballet får de en ring foråret af deres far, som de skal bære, indtil de er blevet gift. Ringen kaldes en purity ring (renhedsring), og med den opfordres døtrene til at afholde sig fra sex og være ærbare og ordentlige. Ringe er således et symbol på, at pigen er jomfru, og at hun har sagt ja til at holde sig i skindet hele vejen til alteret.

Om det amerikanske fænomen "Chastity balls" i Femina, 11. december 2008.

Jeg vil i seng med de fleste. Mænd og koner og heste, grise, køer og får...

fra "Jeg vil i seng med de fleste" af og med Det brune punktum

14

SÆRTRYK, KRISTELIGT DAGBLAD 1995.

SYNDEN HAR FORLADT VERDEN

AF JAN LINDHARDT

Misundelse af Kira Krøis Ursem

Synden bryder sig ikke om at gå alene, og derfor har den taget moralen og etikken med sig, siger lektor dr. teol. Jan Lindhardt i den første af en række artikler om de syv dødssynder.

Er talen om synd blevet hjemløs i det moderne menneskes tilværelse?

Eller giver det stadig mening at tale om synd og dødssynd?

Den kirkelige tradition kender til syv fænomener, der er blevet betragtet som så syndige, at de er blevet forsynet med prædikatet dødssynd. Det drejer sig om misundelse, utugt, vrede, hovmod, dorskhed, gerrighed og frådseri.

Lektor dr. teol. Jan Lindhardt, Århus Universitet skriver her om de syv dødssynders historie – og aktualitet. Ganske vist hører begrebet dødssynd til i middelalderen, men misundelsen, utugten, vreden, hovmodet, dorskheden, gerrigheden og frådseriet er jo ikke blevet begravet. Dødssynderne lever – spørgsmålet er hvor og hvordan.

Når Kristeligt Dagblad vil skrive om de syv dødssynder, må forklaringen være arkæologisk: man vil søge tilbage til noget, der var, men som ikke er mere, og som kun har efterladt sig få spor. På samme måde som arkæologer arbejder i knæhøjde eller kabeldybde, således udfører også forskere med synden som objekt et feltarbejde, hvor man med teske graver i sindets dybder.

Umiddelbart er synden ikke synlig længere, ordet 'synd' er formentlig kommet ind i det danske sprog ved overgangen til kristendommen som låneord fra tysk, og det har skullet konkurrere med det ældre danske ord 'ondskab'. I dag er begge ord på vej ud igen, mest tydeligt med 'synd' og dets ligemand 'skyld'. I dag bruges det vel kun i den afsvækkende betydning, som kom frem i forrige århundrede: det er synd og skam, hvorved der ikke placeres syndigt på nogen, eller det er synd for hende, hvor 'hende' hverken har lod eller del i nogen begået synd. Særtryk, Kristeligt Dagblad 1995.

Synden er i dag vanskelig at få plads til. Der begås ikke synder længere. Syndsbegrebet anses ofte for at høre til en del af den kristne tradition, hvor moderne tid ikke kan vedkende sig arv og gæld. I kirken taler man altid så meget om synd, siger folk. 'I kirken formeligt driver væggene af synd', har et skarpt hoved sagt som begrundelse for, at han aldrig satte sine ben derinde.

Man kan nu roligt gå ind i kirken, for synden er forlængst gået ud. Ja, den overlever lidt i liturgi og bibeltekster, men efter liturgireformen er den også her stærkt på retur. Og i præstens prædiken er den praktisk taget væk. Det vil være svært at finde en moderne præst, der vil tage ordet i sin mund. For det første er det umoderne, og for det andet er Gud jo god, og derfor står synden ikke Ham og os imellem. Der er faktisk slet ingen grund til at komme ind på dette og beslægtede emner, og hvorfor så sparke sig selv bagi?

Her er sket en modernisering af kristendommen. Tidligere, f.eks. i det Nye Testamente, spillede synden en vis rolle. 'Dine synder er forladt', siger Jesus til den lamme mand på sengen (Markus 2,9). Kristus døde for vore synders skyld (1. Korinterbrev 15,3). I det Nye Te-

stamente er hovedtanken, at man skulle have sine synder forladt. Lettet kan man drage videre, fordi man ved Guds hjælp har forladt synden, der bliver liggende i vejkanten. Hvori består denne synd? Ifølge jødisk opfattelse består den i ikke at overholde loven, og loven var mere omfattende, end den er i dag, fordi den også omfattede etikken. Jesus understregede yderligere, at det store bud i loven er, at man skal elske Gud og elske næsten som sig selv (Matth. ev. 22): Etik havde for jøderne og for det Nye Testamente noget at gøre med at forholde sig til Gud og mennesker, og overtrædelse af budene var synd.

Munkevæsenet opstår i det 3. århundrede som et forsøg på at leve, som Gud gerne vil have det. Det er godt med syndstilgivelse, men det ville dog være bedre, om man ikke behøvede at ulejliges Gud så meget. I begyndelsen i Ægypten er det folk, der lever alene som eremitter og eneboere, men hurtigt finder disse mennesker ud af at slutte sig sammen i klostre for derved mere effektivt at afskærme sig mod omverdenen (kloster kommer af: claustrum = indelukke). Her lever munkene et liv fjernt fra denne verden i håb om derved at bekæmpe synden ved at flygte fra den. Snart formulerer man de tre munkeløfter: at leve i fattigdom, i kyskhed og i lydighed mod foresatte. Fattigdommen skærmer en mod rigdommens fristelser, kyskheden mod kødets lyster og det vigtigste løfte, lydigheden, beskytter en imod ens egen letfordærvelige vilje, der så let kan lede en på gale veje.

Men nissen flyttede jo med. Er man meget alene, så kommer man til at tænke på mange ting, som ikke er sunde. Og tænker man på noget ondt, er det jo næsten ligeså galt som at gøre ondt. Tanker er toldfrie, siger et ordsprog, og de er også vanskelige at styre. Hvad gør

man så? Ja, munkevæsenet er faktisk et storstilet forsøg på tankekontrol og hjernevask. Men når man skal kontrollere og vaske, er det vigtigt at vide, hvad man har med at gøre. Og det er her, at de syv dødssynder eller hovedsynder, som de oprindeligt kaldtes, kommer ind. De er udviklet af klosterideologerne Cassian fra det 5. og Gregor fra det 8. århundrede – et forsøg på at kortlægge sindet. Efter nogen diskussion når man frem til disse syv: *superbia* (overmod), *avaritia* (gerrighed), *luxuria* (utugt), *invidia* (misundelse), *gula* (frådseri), *ira* (vrede) og *accidia* (sløvhed, dovenskab). Hvis man tager forbogstaverne i de latinske betegnelser, får man huskeordet *saligia*. Ofte ser man det fremstillet således, at *superbia*, overmodet, er det grundlæggende, f.eks. billedligt hvis grene så udgøres af de andre dødssynder. Overmod, dvs. ikke at ville kende sin plads over for skaberen, blev opfattet som roden til alt andet ondt.

I denne fase er de ikke ment som egentlige synder, men snarere som uheldige dispositioner i sindet, der hver især kan forårsage mange forskellige synder. Hvad kan man ikke i vrede finde på af uoverlagte ting? Eller hvordan kan ikke gerrigheden fordreje og ødelægge ens forhold til jordiske ting? *Accidia* er en anden meget uheldig disposition. Man gider ikke, bliver slap og doven. 'Spleen' er vel den moderne parallel hertil. En farlig disposition, når man har valgt en levevis, der skal bæres af engagement og lidenskab. Og på samme måde med de andre hovedsynder. Alle kan de være roden til mange onde tanker og gerninger. Senere i middelalderen tænker man mere kontant og gør de syv synder

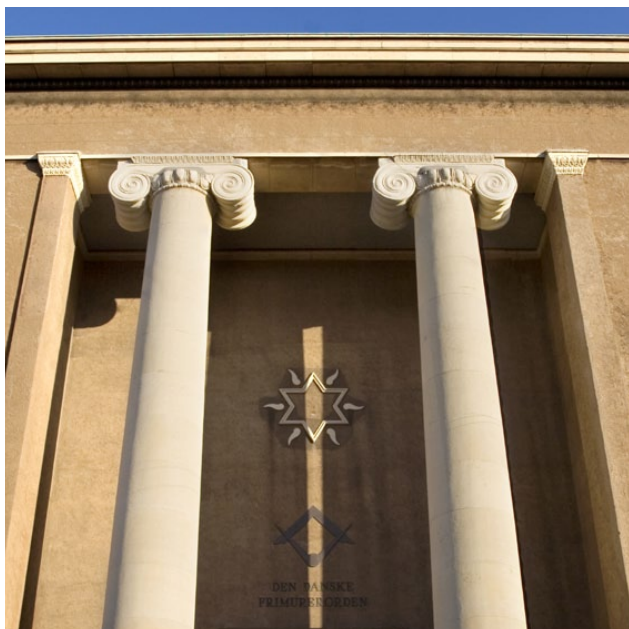
til egentlige synder. Bods-sakramentet udbygges i det 13. århundrede, og til det brug skal alle, ikke blot munke, årligt bekende deres synder og angre. Til hjælp for den dårlige hukom-

16

melse havde man bodsbøger eller syndespejle, som kunne hjælpe den bodfærdige til ikke at overse nogen synd. Den ville ikke blive tilgivet, hvis den ikke var blevet bekendt. Og dødssynderne blev kaldt således, *peccata mortalia*, fordi de vendte mennesket bort fra Guds nåde og gjorde det skyldig til evig straf. Denne gøren synderne til noget konkret, i stedet for som tidligere at lade dem være mulige dispositioner for det onde og dermed for oprør mod Gud, protesterer Luther imod. Der er ikke forskel på syndefulde gerninger, ej heller på de gode gerninger for den sags skyld. Det kommer an på, hvem der gør dem. At samle et halmstrå op kan være en bedre gerning end at bygge en kirke, siger han. Det afgørende er, om det sker i tro eller vantro. Egentlig er den eneste rigtige synd, et menneske kan begå, at vende sig bort fra Gud. Hvis man er optaget af at skelne mellem de forskellige synder og beskrive dem hver for sig, så ser man bort fra det grundlæggende forhold, som er gudsforholdet.

Der findes ikke noget, der er hverken godt eller syndigt i sig selv. Således skærper Luther i virkeligheden de tidlige middelalder-teologers tanke om, at det er overmodet (*superbia*) eller oprøret mod Gud, som er den grundlæggende synd.

Siden middelalderen og Luther er der jo sket så meget. Bl.a. føler mennesket sig ikke længere ansvarlig over for Gud på samme måde som før. Det har fået sin frihed. Eller det har i hvert fald taget sig nogle friheder i form af rettigheder, som det har tilkendt sig selv. F.eks. menneskerettighederne. Når Gud ikke længere kan kræve mennesket til regnskab, så bliver synden noget tynd i det. Jeg kan jo selv bestemme, om jeg vil være gerrig, leve i spleen, utugt eller frådseri etc. Jeg har jo kun ansvar over for mig selv, ikke over for andre. Derfor ser vi, at vantroen og de syv dødssynder forsvinder som synder.

Gerrighed af Kira Krøis Ursem

Utugt kan slet ikke betragtes med syndens briller – med mindre man da påfører andre sin AIDS-sygdom.

I virkeligheden er det jo slet ikke forkert at være gerrig. I vore dage hedder det godt nok noget andet, nemlig at man er profitorienteret, hvilket er et krav, man må stille til enhver ansvarlig virksomhedsleder. Spleen er et moderne fænomen, som dukker op gang på gang, fra Oskar Wilde til Klaus Rifbjerg, og det er der da ikke noget forkert i, tværtimod er det faktisk meget kulturelt. Misundelse er ikke en last, men en vigtig socialiseringsfaktor, hævder den franske filosof Girard. Utugt kan slet ikke betragtes med syndens briller – med mindre man da påfører andre sin AIDS-sygdom. Vrede er en kreativ følelse, som man ikke må undertrykke, fordi den er en af menneskets vigtige udfoldelsesmuligheder. Overmod bør nok forstås som stolthed, dvs. sans for indre selvværd, hvilket jo er forudsætningen for at være et funktionsdygtigt menneske. Det ved enhver, der har været på assertionskursus. Synden har forladt verden. Dispositionerne er der godt nok stadig, men de er blevet til psykologiske fænomener, hvorved de har mistet deres syndefuldhed. Psykologiske fakta kan ikke være onde. Det kan fakta i det hele taget ikke. Det er måske derfor, at den nye bibeloversættelse ikke længere taler om syndfloden, men om 'Den store vandflod'. Beret-

ningen skildrer jo det formodede faktum, at vandene steg, og at alle druknede, undtagen Noah og dem, der var med ham i arken. Var det en oversvømmelse for syndens skyld? Ja, hvem ved. Og det er vel ikke forunderligt, at den friske religions historiker Michael Rothstein spørger i sin bogtitel: 'Er Jesus en vandmand?' Således er synden forsvunden ud af verden. Men synden bryder sig ikke om at gå alene.

Derfor tager den moral og etik med sig. Og vi står lidt rådvilde tilbage og siger til os selv og hinanden, at vi må have en holdning. Lidt holdning og lidt synd har vi dog endnu tilbage. I listen over dødssynder, der har været igennem en psykologisk hvidvaskning, nævnte jeg ikke gula, frådseriet, som stadig er lidt syndigt, selvom vi ikke bryder os om ordet. Vi skal spare på ressourcerne. Vi må ikke være fede, og vi må ikke svine. Vi skal være grønne og rene. I skolen (jvf. TV 17. august 1994) har man erstattet Ingemanns morgensalmer med ny avanceret poesi om, at flaget skal til tops, for at minde os om, at vi skal spare på vandet. Der er dog stadig et kors i flaget.

OPGAVER:

Diskuter hvilken situation det er L.O.C. beskriver i de fire citater.

Hvordan hænger de enkelte situationer sammen med de 7 dødssynder?

Hvilke dødssynder tror I han tænker på?

“Melankolia/Xxxcouture”

Rapperen L.O.C's udgav i 2008 dobbeltalbummet “Melankolia/XxxCouture” bygget op om de syv dødssynder.

Melankolia albummet:

jeg fatter ingenting for kærlighed er ikk længere hvor vi bor // her er kun mistillid og tomme trusler og hårde ord men jeg vil ændre mig gi dig alt jeg har // hvis jeg bare ku fjerne din løbende mascara men dit blik lyver for mig og dine øjne de flakker. Ja jeg ved det ikke er sandheden for du st-stammer når du snakker fra “Hvorfor vil du ikk”

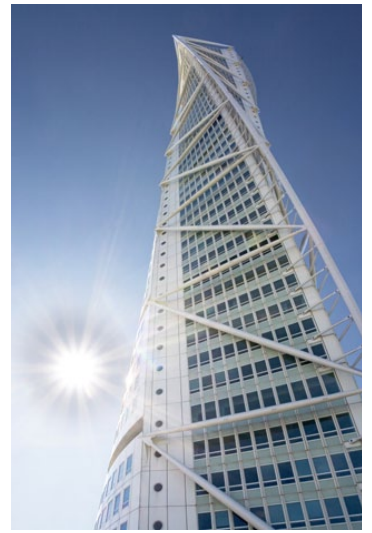
misledte mænd søger ly i mørket // gransk din sjæl virkeligheden venter lige om hjørnet
dårligdommen trækker sneglespor til evigheden // kompromisløse billeder skildrer ligegyldigheden
når engle græder blod og himlen den falder // morgendagen kalder skænder denne tidsalder
hvor folk dømmes folk med glæde // lader pesten skylle ind over landets bredder historisk spreder mørkets vrede fra “CFX (chris farley experience)”

Fra XxxCouture

sikke en mastodont af en nougatifætter // så ren at man ku slikke den uden nullermænder
op i ganen så jeg spreder bagen og sutter til mig // og hun vil ha de pis jep en af de superkvinder
du så nasty så fantastisk // at man sku tro at dine baller var lavet af plastik
fra “SI!k”

de haters kigger og jeg ser dem // render rundt med bloddryppende sten i øreflippen men jeg ku bruge din mindre formue på ingenting //
ingen bling bare uptivupti jeg i min bmx 740IL // har intet pap men jeg kører lortet alligevel de spørger er det din men bitches hvad tror I selv // jeg er numero uno som uptiNupti
vi flasher unødvendigt og æder hele kagen // vil hellere købe en fucking grill end et smut til lægen
fra “Uptivupti”

18

AKTUELLE BEGIVENHEDER

DER SÆTTER DØDSSYNDERNE I RELIEF

- Stein Bagger og IT Factory-sagen: Hvor meget handler vores fascination af denne sag om, at Stein Bagger netop overskrider dødssynderne? Diskutér hvilke dødssynder, han er i clinch med og hvad det betyder for jeres opfattelse af ham og hele sagen omkring ham?

- Islands økonomiske optur og totale krak - er det et eksempel på grådighed, at skoleelever købte helt nye biler for lånte penge og at islændinge købte store nordiske firmaer (Magasin, Illum, Sterling, hotel D'Angleterre m.fl.) Eller har den vestlige verdens velstand - selv nu med en strammere økonomisk politik - gjort den slags adfærd til at være almindelig forbrugeradfærd, måske lige frem en retting?

- Da herrelandsholdet vandt i håndbold og formanden for forbundet udtalte, at det var den største dag i håndbold-

historien glemte han kvindehåndbolden. Det stødte mange. Diskuter hvor grænsen går for hovmod? Og om der er så stramme grænser for vores muligheder for at være stolte af noget, vi har ydet, at

19

det kan hæmme udviklingen?

- Hvordan forholder de to dødssynder hovmod og misundelse sig til hinanden? Mener du at andres misundelse for eksempel stopper dig selv og andre i at turde vise, I er rigtig stolte af noget? Føler du tit mindreværd i forhold til andre?

- Når man spiser noget, der er usundt eller spiser for meget, taler man altid om, at man "synder" - "Jeg syndede

og spiste et stykke chokolade". Er frådseri i forhold til mad dén af lasterne, vi især ser som en dødssynd i dag? Og hvis: hvordan kan det så være, at det er dén og ikke for eksempel begær eller vrede, der er så problematisk for os? Mange fremtidsforskere og trendspottere mener, at mådehold og nøjsomhed, bliver den nye trend? Hvordan forholder I jer til nøjsomhed og puritanisme, til det at nægte sig selv alt muligt f.eks. for at opnå bedre sundhed, tyndere krop eller kunne yde mere?

- Fodboldtilskueren til landskampen mellem Danmark-Sverige i juni 2007 levede sin vrede ud., Her og nu. Det fik kampen til at bryde helt sammen, og derefter mærkede han hele Danmarks vrede. Diskuterer vredens effekt i den moderne verden og hvor farlig den er at leve ud?

- Størstedelen af danske skilsmisser sker som følge af utroskab. Er liderlighed så stadig en dødssynd eller er det bare en almindelig tilstand, som vi accepterer konsekvenserne af?

- Stress er blevet den nye folkesygdom. Vi skal hele tiden være aktive, forandringsvillige. Børn og unge går til forskellige fritidsinteresser hver dag, har arbejde og venner, der bliver passet selv om natten pr. sms. Forældrene tager hele tiden mobilen og checker mailen, så de kan passe deres arbejde også når de har fri. Er vi blevet et samfund af hyperaktive? Hvilket lys stiller al denne aktivitet dødssynden dovenskab i? Er den måske ved at måtte vige pladsen som en synd for snarere at blive noget, vi skal styrke?

- “Der bliver aldrig fred med Israel. Nej-nej. Aldrig nogensinde” siger en palæstinenser til Berlingske Tidende i januar 2009. Samtidig afslører en amerikansk rapport, at der i langt højere grad end antaget, er brugt tortur ved afhøringer af fanger i Afghanistan og Irak. Diskuter hvor mange af dødssynderne, der bliver inddraget i konflikter som den mellem Israel-Palæstina, terrorhandlinger, krigen i Afghanistan og lignende storpolitiske, truende konflikter og krige i verden. Ville dyderne kunne rette op på de store problemer?

DYDERNE

Modsat de syv dødssynder findes der også fire kardinal dyder, som mennesket ifølge Platon bør besidde. De er:

Klogskab

Retfærdighed

Tapperhed

Mådehold

Debatterende arbejdsforslag

Personlig vinkel: Hvordan påvirker dødssynderne og opfattelsen af dem mig i mit liv?

Er de stadig dødssynder eller er der grader af dem, der er værre? Fx. negationerne?

Er det flovt at opdage, man besidder en eller flere af dødssynderne eller opdager i det dårligt nok?

Samfundsmæssig/historisk vinkel: Hvordan påvirker det samfundet, at vi taler om de syv laster som dødssynder?

Mindmap over dødssynderne

- For at komme tættere på de mange vinkler og måder en dødssynd kan vise sig på, kan det være en hjælp at lave et mindmap over en dødssynd. Det giver mulighed for først at diskutere dødssynd i en mindre gruppe og bagefter fremlægge dem samlet i klassen.

- Skriv dødssynden i en cirkel midt på papiret

- Lav nye cirkler ud fra den store cirkel med den valgte dødssynden. De nye cirkler skal rumme nye ord, som I synes knytter sig til dødssynden.

Man kan både skrive spørgsmål, tanker, associationer og løse tanker i de nye cirkler. Det vigtigste er, at skrive det ned, som dødssynden sætter i gang i jeres tanker.

- Prøv til sidst at samle de mange ord og tanker om dødssynden til en fremlæggelse. Men det er helt i orden, at I ikke kan give præcise svar på alt spørgsmål om dødssynderne - diskussionen kan lige så godt handle om jeres undren og tvivl overfor dødssynden og de tanker, I har gjort jer om den.

Man kan også lave et mind map over dødssynderne og deres modsætninger - som de er sat op i “Psychomachia - de syv dødssynder” samtidig.

Kreative arbejdsforslag

- Find kunstværker eller andre billeder/beskrivelser på nettet, der relaterer til dødssynderne. Det kan være malerier, fotos på hjemmesider, artikler, digte, sange som beskriver hvordan man har opfattet de syv dødssynder før, både i kunsten og blandt folk i forhold til, hvordan kunsten og menneskene ser på dem nu.

Se på synderne - og fotografér dem.

- Tag fotos fra dit lokalområde, der efter din mening afspejler en dødssynd hver. Tænk kreativt ud fra de hverdagssituationer, du står i eller møder - er der noget der gør dig eller andre vrede? Hvordan komme misundelse til udtryk i bybilledet? Kan man fotografere gerrighed?

21

Skriv om synderne

- Skriv en historie om engang du selv begik en af døds-synderne eller blev provokeret af en anden, der begik en af dem. Hvad gjorde det ved dig og ved omgivelserne, at der blev begået en synd?

Fysiske arbejdsforslag

Drama/dans/musik/dansk: Hvor i Kroppen?

Diskuter hvor i kroppen de 7 dødssynder sidder.

Hvor sidder lasternes modsætninger?

Hvordan føles de? Er de hårde, bløde, store, små, prik-kede, diffuse ect.

Hvad gør de ved kroppen?

Hvordan bevæger kroppen sig med det udgangspunkt?

Dødssyndig dans

To og to, lav en lille serie med fem bevægelser fra en dødssynd?

Lær serien til to andre og lær deres.

Opbyg en lille dans på den måde.

Find eventuelt musik der passer til dødssynden:

Hvilken stemning skal den have? Hvilket tempo? Hvilke instrumenter? Hvilken genre?

Drama/dansk Spil om dødssynderne

Inddel klassen i syv grupper, der hver får en dødssynd, som de skal lave et lille hverdagsdrama over. Dramaet skal indeholde en problemstilling, et dilemma som klassen skal diskutere.

Dramaet skal opføres for klassen, men gruppen skal stoppe spillet på det sted i dramaet, hvor dilemmaet kulminerer og der skal komme en afgørelse.

Hvad afgørelsen skal være, hvad den kunne være, hvordan situationen kan blive bedre, værre eller måske ende med slet ikke at blive løst. Bagefter kan gruppen så enten improvisere en af de modeller, klassen har diskuteret eller spille den slutning, de selv havde besluttet sig for under forberedelsen.

Sport med dødssynderne

Vælg en hvilken som helst sport med to deltagere eller to hold. F.eks. bordtennis, badminton, basket eller fodbold.

Prøv at lave eksempler på hvordan det ville udvikle sig hvis man bragte udvalgte dødssynder ind i det.

Lav fx en badmintonkamp mellem en vred og en doven spiller og lad de andre se på.

Eller lad udvalgte spillere på holdene i en basketkamp spille ud fra de syv synder og/eller negationerne, som en måde at mærke selv, hvordan det påvirker de andre deltagere i kampen?

Brug kampene som oplæg til fælles diskussion om de syv dødssynder og deres modsætninger. Hvordan påvirkede de jer i situationen? Føles det som om det er en synd mod jer og fællesskabet?

Mere kultur om dødssynderne:

David Fincher: "Seven" film fra 1995 med bl.a. Brad Pitt
L.O.C: "Melnakolia/XxxCouture", dobbelt album fra 2008.

Dante: "Den guddommelige komedie"

Jan Lindhardt: "De syv dødssynder", Rosinante 2001

